

que specie, ornatu, concursu, in artificiosa illa corporis gratia oculis agitatione, in contactu manuum qui sæpe adhibetur, non nisi solum qui choreas agunt, verum etiam spectatores in impudica labantur.

Hæ igitur sunt periculosa, maximè, si frequenter fiant. Idque innuit Ecclesiast. cap. 9. 4. *Cum salutarice ne astringas sis, nec audias illum ne forte percas in efficacia ejus. At si expertus es tibi tale periculum non sub esse, re hoc modo chorizantes aut chorizantes aspicientem nequaquam esse mortaliter peccati verum, tenet Tamb. lib. 7. Decal. cap. 8. §. 7.*

DOMUM AD LUDENDUM

393. Tenere, chartas, mensas, candelas, & similia ad id ministrare, quantum est ex se, est quid indifferens; unde est cum necessaria distinctione procedendum.

394. Vel enim domus est talis, ut in ea recipientur indifferenter omnes, tam viri honesti, habiles, & qui ludunt recreationis causa sine periculo recentitorum malorum, quam viri perditii, vagabundi, pauperes, infimæ plebis, qui solent in blasphemias juramenta, & rixas prorumpere, fraudes in ludo committere, furta inde patrare, proprias curas, ad quas tenerent omittente: aut qui, quæ in die suo labore lucrantur, ludo exponunt cum detrimento familiarum, cum uxorum, & filiarum periculo.

395. Vel est talis, ut in ea recipientur solum viri honesti, habiles, & qui ludunt recreationis causa, sine periculo recentitorum malorum.

396. Si domus erit secundi generis, eam tenere non erit mortale. Tales domus possunt concedere Principes. Imò privati nobiles eas tenere solent, ubi alii nobiles congregantur ad ludendum recreationis causa, absque malis prædictis.

397. Et quia ministrantes chartas solent etiam ibi dulcia, & potus ludentibus ministrare, licite possunt pretium excedens pro chartis accipere, quantum sufficit, ad hujusmodi dulcia, potus, & sui laborem compensandum; ludentes namque id sciunt, & libere donant excessum. Tamb. tom. 1. lib. 8. tract. 2. cap. 9. §. 1. num. 31.

398. Si domus erit primi generis, omnino mortale erit hujusmodi domus, seu tabulas tenere, chartas, & similia ad ludendum ministrare ob præfata pericula proxima, & occasiones malorum; unde, qui eas tenet, & ministrat, cooperatur ad recessita mala, adeoque peccat mortaliter, & in casibus restitutionis tenetur secundo loco ad restitutionem. Tamb. cit. cum com.

399. Hinc domus, & tabulas primi generis non possunt Principes sine mortali permittere, & multo minus concedere.

400. Suaeque firma ratione ex praxi. Hujusmodi namque perditii, vagabundi, &c. prohibentur ludere chartas, aut taxillis alibi extra designatas domus, ita ut puniantur amissione chartarum, & pecuniæ, non alia ratione, nisi ad præmissa mala, quæ sequuntur, vitanda (nisi velis ad avaritiam recurrere,

nimirum ut finis sit, eos ad domos designatas reducere, & inde majus lucrum ex iniquitate reportare, quod non est dicendum nec præsumendum) igitur sunt etiam prohibendi ludere in designatis domibus, cum eadem sit ratio malorum, imò potior, cum in illis tuti, & sine timore pœnæ ludant.

401. Dices: Meretrices sine peccato permittuntur; igitur, & recentita domus ludoria.

Resp. disparitatem esse primò, quia meretrices permittuntur ad majora mala vitanda, puta ad peiores actus libidinis impediendos: In permissione autem recentitorum domorum ad ludendum, non sunt majora mala, quæ vitentur, sed potius est eorum permissione majora, & pejora mala, quæque republice nocent, sequuntur.

402. Secundò; quia Principes meretrices permittunt solum dando locum ad habitandum, minimè dando appetitum ad peccandum, ut in num. 359. Permittendo autem ludoribus indifferenter hujusmodi domus ad ludendum, dant appetitum ad peccandum, unde sicut, si darent meretricibus appetitum ad peccandum, peccarent, ita in casu nostro. Vide infra de ludo.

403. De assuetudine ad ludum ait Tertullianus, lib. de Spect. 5. *Et utique communis usus reus non erat, sed cum ad ludos coactus est, transit ad Dei minere ad damnationem officia.*

404. Concedit autem Diana part. 2. tract. 15. ref. 65. cum Tamb. cit. posse Principem permittere ludum Bonavogalia, & ludum Capo di guardia, dummodo in hoc posteriori soli milites admittantur; adeo namque rationalis causa, prius enim mundat Rempublicam viris perditis, posterior otium militum tollit. De scandalo, & cooperatione agunt Scotus in 3. disp. 38. quest. unic. lit. E. in 4. disp. 3. quest. 4. lit. L. disp. 13. quest. 2. lit. E. disp. 15. quest. 4. lit. D. Maltrius disp. 11. quest. n. 102. Joani de la Cruz pag. 80. Bonaci tom. 2. pag. 138. Tamb. tom. 1. lib. 5. cap. 1. §. 4. Busem. lib. 2. tract. 5. cap. 2. dub. 5. Bertaldus, Caltrop. tom. 1. tract. 5.

ELEEMOSYNA

405. EST unum de præcipuis misericordiæ, & charitatis operibus Deo acceptissimum, exercendum erga proximum; adeoque tam erga fidelem, quam infidelem, amicum, aut inimicum.

406. Pro ea triplex est distinguenda necessitas, extrema, gravis, & communis. Extrema est ea, in qua quis positus est in probabili periculo gravis infirmitatis, aut mortis, nisi subveniatur. Ad hanc reducitur necessitas quasi extrema, & est illa, quæ est proxima præfato periculo, in quantum est ita urgentissima, ut si quis non subveniatur, constituitur in recessu periculo.

407. Gravis est illa, in qua quis positus talia patitur incommoda, quæ ei vitam reddunt minus molestam, & miseram.

408. Communis est illa, in qua quis positus incommoda patitur, sed non talia, quæ reddant ei vitam

ni-

minis molestam, & miseram juxta patientis statum, & conditionem. Talis regulariter est necessitas mendicorum, qui hinc inde subveniunt.

Hinc habes duo 1. Quod necessitas, quæ est communis in mendico, potest esse gravis alteri, attempta conditione, & statu. 2. Quod etiam in mendico necessitas possit esse gravis, ut si sit in tali statu constitutus, ut solo pane vescatur, & jusculo.

409. Item bona hominis, & divitiæ, alia sunt necessaria ad naturam, quæ ad vitam conservandam requiruntur. Alia necessaria ad statum, quæ ad statum, atque decorem moderatum, & decentem requiruntur. Alia superflua naturæ, aut statui, quæ superabundant post sumptus impensos in necessariis ad vitam, aut statum. His præmissis:

410. Tenetur quis extreme indigenti, si non sit alius, qui ei effectivè subveniat, sub mortali succurrere ex superfluis statui, imò ex necessariis statui, quæ naturæ superfluant, ita tamen, ut non patiantur maximum detrimentum excessivæ jacturæ sui status. Unde si extreme indigens indiget centum, & si dives daret centum, patereur excessivam jacturam sui status, viginti verò essent superflua statui, aut non causarent excessivam jacturam, teneretur dives dare viginti.

411. Tenetur etiam sub mortali ei succurrere ex necessariis naturæ, si id facere possit cum modico sui detrimento. Unde si habens communem quantitatem panis, & cibi, pro ea die sufficientem, videat extreme indigentem, qui si non comedit, est in mortis periculo, eo quia per plures dies non comedit, sub mortali tenetur mediare sui cibi illi impertiri, quia ejus privatio pro uno die modicum incommodum affert; & ad id natura ipsa, & viscera charitatis impellunt.

412. Graviter indigenti tenetur quis sub mortali succurrere ex superfluis statui, si non sit alius, qui ei effectivè subveniat, nec in simili necessitate reperitur. Constat ex Matth. 25. *Discedite à me maledicti in ignem æternum, esurivi enim, & non dedistis mihi manducare.* Ubi per ly *esurivi*, patet Christum loqui non de extrema, sed de gravi necessitate. Tum quia præceptum charitatis obligat, ut non diligamus verbum, neque lingua, sed opere, & veritate. Joan. Epist. cap. 3.

413. Eis, qui sunt in necessitate communi, non tenetur sub præcepto mortali elargiri eleemosynam ex superfluis, sed ex consilio, quia cum isti quærant ab omnibus, præsumunt juvenadi à pluribus.

414. Probabilius tamen puto, mortaliter peccare divitem, si in necessitate communibus nullam superfluis eleemosynam largiretur: eum namque increpare videtur D. Joan. 1. in Epist. 1. cap. 3. *Qui habuerit substantiam hujus mundi, & videt fratrem suum necessitatem habere, & clausit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo?* D. Gregorius Nilfenus, in orat. de Paup. amandis duplex in turpi loco exerceret peccatum: alterum propter ebriorum societatem; alterum propter expulsum pauperem famem. O pauperum ini-

mici: an nescitis horum causam commemorari in Evangelio exempla horrenda, & terribilia? Vide in pag. 4. Prop. 12. ab Innoc. XI. damn.

415. Eleemosyna igitur est maximè consulenda, pro quo sufficit illud Tobie cap. 4. *Audi fili mi verba oris mei, &c. Ex substantia tua fac eleemosynam, & noli avertere faciem tuam ab ullo paupere, itis enim fiet; ut nec à te averterat facies Domini, &c. si multum tibi fuerit, abundanter tribue, si exiguum tibi fuerit, etiam exiguum libenter imperiri stude, premium enim bonum tibi thesaurizas in die necessitatis, quoniam eleemosyna ab omni peccato, & à morte liberat, & non patietur animam ire in tenebras.*

416. Non tenentur homines privati inquirere pauperes, sed sufficit, quod dent eis, qui occurrerint, aut quos sciverint. Tenentur vero ex officio Prælati, & Principes vasallorum, quia sunt Patres pauperum. Scotus in 2. disp. 7. quest. unic. lit. E. in 4. disp. 15. quest. 2. art. 3. Maltrius in Theol. Mor. disp. 10. quest. 3. art. 2. num. 56. Tambur. tom. 1. lib. 5. cap. 1. Joan. de la Cruz pag. 77. Bonacina tom. 2. pag. 199. Busem. lib. 2. tract. 3. cap. 3. Leander tom. 6. de Dec. tract. 5. Bertaldus 1. Præc. Dec. Caltrop. tom. 1. tract. 6. disp. 2.

CORRECTIO FRATERNA

417. EST admonitio fraterna, qua quis proximum comitari revocare à peccato.

418. Ut obliget sub mortali quinque conditiones requirit. 1. Peccatum mortale, quod certò confiteret. 2. Quod proximus non sit emendatus, & addit probable periculum reincidentia. 3. Quod sit spes fructus. 4. Si non sit alius, qui correxerit, aut effectivè corrigat. 5. Quod addit occasio, locus, & tempus opportunum, quo correctionem sine tuo gravi incommodo facere valeas. Gravis repugnantiæ animi est iudicata ab aliquibus notabile incommodum.

419. Quia autem omnes relatæ conditiones raro simul habentur, idèo raro ad eam personam privatæ sub mortali obligatur. Frequenter obligantur Prælati, de quibus ad Hebr. 13. dicitur: *Ipsi enim per vigilam, quasi rationem pro animabus vestris reddunt.*

420. Busem. addit: *si quis ob timorem, pusillanimitatem, vericundiam, vel se non strictè obligari, vel minus esse idoneum ad corripiendum, videtur tantum peccare venialiter.*

Vide tom. 2. à num. 88. ordinem verò correctionis vide in tom. 2. num. 95. De correctione, Maltrius disp. 10. quest. 3. num. 66. Joan. de la Cruz pag. 83. Busem. lib. 1. tract. 3. cap. 2. dub. 4. Leander tom. 6. Dec. tract. 6. Bertaldus 1. Præc. Dec. de Virtute Theolog. agunt Scotus in 3. disp. 25. quest. 1. lit. B. d. 23. quest. 4. d. 25. quest. 1. F. in 1. disp. 6. unic. K. Maltrius disp. 10. Busem. lib. 2. tract. 1. 2. & 3. Fenech. & Bertaldus in Director. citat. Caltropal. tom. 1. tract. 6. disp. 3.

421. Ad Charitatem spectat opus denuntiandi ad monitoria Papæ, & Episcoporum; ad edicta Inquisitorum, & pro Confessariis solicitantibus, de quo fule actum est in secundo tomo.

CAPUT II

DE HORIS CANONICIS.

422. **H**ora Canonica, hoc est per Sacros Canones distributa, & statutis horis præfixa, sunt septem; laudes cum matutino computantur pro una hora. Cujus numeri mystica significatio declarat per sequentes versus.

423. *Hæc sunt, septenis propter quæ psallimus horis.*

*Matutina ligat Christum, qui crimina purgat.
Prima replet spiritus. Causam dat Tertia mortis.
Sexta Cruci nectit. Laus ejus Nona bipartit.
Vespera deponit. Tamulo Completa reponit.*

AD HORAS

424. **S**UB mortali tenentur constituti in sacris à puncto Subdiaconatus; Beneficiati, & Religiosi Choristæ Ordinis Minorum, quos Regula obligat à die professionis. Vide tom. 3. num. 140. & 141.

425. Omisio Divini Officii est peccatum contra Religionem. Omisio unius Psalmi, aut lectionis est parva materia. Licet non sit necesse, consulit ut exprimeret numerum horarum eodem die omiffarum ob penitentiam imponendam.

RELIGIOSI CHORISTÆ, ET MONIALES
Choro addicte.

426. **N**ON obligati ex vi Regula, tenentur sub mortali ad horas privatim, si Choro desint, ex consuetudine obligante ad mortale. Com.

427. Ad illud non tenentur Religiosi ad trimesse damnati; quia fatigatio, & status illos excusat. Mendo num. 38.

428. Majus argumentum, quod ad oppositum potest adduci, est Constit. Eugenii IV. Nonis Febr. 1456. incip. *Orânis tui*. Ubi habetur: *Insuper cum dilectus filius Frater Joannes de Capistrano, tuus in Vicariatus officio prædecessor, declaraverit, quod in Regula prima B. Clara continentur centum, & tria præcepta regularia, in quorum transgressione Moniales, sive Sorores professe peccatum mortale incurrun, idque nimis durum, & scrupulosum iudicemus; auctoritate, & tenore presentium declaramus, & volumus, quod in nullius predictorum transgressione, præterquam eorum quatuor, que concernunt principalia vota, obedientia scilicet, paupertatis, castitatis, & clausura, & super electione Abbatisse, & depositione, peccatum mortale incurran. Et cum unum ex relatis præceptis sit Divinum Officium, ideo Clarissæ non videntur ad illud obligatæ privatim sub mortali. Cui valde favet dispositio Julii II. 10. Augusti 1504. apud Rodrig. tom. 1. pag. 287.*

429. Resp. Eugenium, & Julium solum dispo-

uisse de præceptis, obligationibus, & consuetudinibus Clarissis particularibus, quibus ultra vires erant gravata, minime de consuetudine cunctis Religiosis utriusque sexus communi, qualis est de recitandis horis privatim. Quia ratione nemo audeat dicere, consuetudinem abstinendi à lacticiis in jejuniis quadragesimæ non obligare sub mortali Clarissas. Nec quis audebit dicere, consuetudinem recitandi horas privatim obligare Religiosos viros, & Moniales omnes, exceptis Clarissis strictioris Regule.

Hinc Fr. D. Martinus Archiepiscopus Panormitanus in sua Pastoralis ad Moniales omnes Urbis, & Diocesis Panormitanæ 20. Maii 1651. contrariam opinionem vocat inventam à patre mendacii.

430. Innoc. IV. per Bullam 10. apud Pelliz. cap. 6. num. 16. concessit Monialibus sub cura Fratrum Minorum degentibus, & per communicationem aliis, ut ex rationabili causa possint officium conversarum recitare, & sic satisfacere; per hæc verba: *Et quæ occasione rationabili non possunt legendo dicere horas suas, sicut alie Sorores, liceat eis, sicut alie Sorores dicere Pater noster.*

Causa rationabilis erit, si sit gravi, & justo negotio occupata, si sit nimis scrupulosa, si capitis indispositionem patiatur, si nesciat expedite legere; hæc tamen curare debet, ut discat, ita ut rationabili causa cessante, redeat ad horas.

431. Hac prudentia uti poterit Confessaribus in iis, aut similibus causis, maxime in dubio necessitatis.

Monialis autem, cui ex justa causa sit commutatum Officium Divinum ad Pater, seu ad officium conversarum, si hoc omittat, non peccat mortaliter. Pelliz. cit. quia obligatio sub mortali est ad horas canonicas. Nec officium conversarum conversas obligat sub mortali. Vide de commutatione voti.

432. Capellani primarii Monialium, qui quotidie, & ordinariè in earum Ecclesiis celebrant, possunt de earum Sanctis recitare, ut conformentur Missæ; uti tamen debent Breviario Romano, cui per se sunt obligati. Gobat tom. 1. tract. 5. cas. 23. num. 625. vide tom. 3. num. 342.

DE MODO RECITANDI.

433. **R**ecitatio debet esse vocalis, ut verba voce exprimantur, licet ab aliis non audiantur; quia obligatio est de oratione vocali. Unde non sufficit, si mentaliter solum percurrat. Sufficiet, si se ipsum percipiat, nec hoc requiritur, si sit surdaster.

434. Requiritur intentio orandi, sed sufficit, quod sit intentio Deum colendi, vel Deo vacandi, quod sit habita in principio recitationis. Ex oratione tres oriuntur fructus, *meritum, imperatio, & reflectio*: ad meritum, & imperationem sufficit illa prima intentio, unde distractiones involuntariæ, quæ inter orandum solum continentur, priores duos fructus minime impediunt, tunc enim sufficit intentio implicita, & virtualis, prima videlicet non retractata, sed

per-

perdurans in ipsa recitatione, quæ in virtute illius primæ intentionis habetur. Ad reflectionem verò spirituales non sufficit illa prima intentio, nec attentio, sed requiritur continua, licet sufficiat directæ, non requiritur reflexa, quam scilicet quis revera habet, quamvis non advertat habere, ut in rom. 3. num. 213.

Reflectio autem non attenditur in oratione vocali, sed solum in mentali, de qua Apost. 1. ad Cor. 14. *Si orem lingua, mens mea sine fructu est.*

435. Officium recitari debet *attentiè, clarè, & devotè.*

436. *Devotè.* Devotio consistit in externa corporis compositione, ut non recitetur ridendo, ludendo, gestu, & actus immodestos habendo, sine necessitate cubando, &c: At non peccas mortaliter, nisi defectus sit voluntarius, & notabiliter attentionem internam impedit.

437. *Clarè.* Hoc est, distinguendo verba, ut in num. 433. Pelliz. de Monial. cap. 6. num. 17. monet, recitantes horas divinas syncopando, non teneri repetere illas, nisi notabiliter sensum verborum corruptam; quod raro accidere notat Diana p. 2. tract. 12. ref. 22. citans pro hac doctrina Filium. Azor. ac Villal. cum quibus sentit Sanchez lib. 7. Conf. cap. 2. d. 17. notans num. 3. non oportere Clericos, nimis esse scrupulosos casu, quo putent se non integrè pronuntiasse, vel aliquantulum syncopasse, vel verba aliqua solo guttore dixisse, nisi defectus sit valde notabilis.

438. *Attentiè.* attentio est duplex: interna scilicet, quæ consistit in advertentia ad id, quod agitur, puta ad officium, quod recitatur. *Externa*, quæ consistit in exclusione actionis externæ impossibilis cum attentione interna, seu advertentia animi ad id, quod recitatur, uti esset depingere, scribere, & omnia alia actio externa, quæ specialem attentionem, & applicationem mentis impedit.

439. Pelliz. cit. num. 17. putat cum pluribus, sufficere solum attentionem externam, ita ut non peccet mortaliter, qui voluntariè distrahitur, sed solum, qui notabiliter occupatur in actione externa cum interna impossibilitate.

440. Omnino tamen dico, non sufficere, sed requiri attentionem internam, juxta dicta in num. 186. ita ut peccet mortaliter, qui per notabile tempus per internas divagationes voluntariè distrahitur. Cajet. cum communiori, quia præceptum est de Officio Divino studioso, & devoto, seu fructuoso, ad quod requiritur attentio interna, ex cap. *Dolentes, de Celebr. Missarum: Districte præcipientes in virtute Obedientia, ut Divinum Officium nocturnum pariter, & diurnum, quantum eis Deus dederit, studiosè celebrent pariter, & devotè.*

441. Sufficit autem attentio illa prima in principio recitationis habita, ut in num. 434. nam continuata attentio est nostræ fragilitati impossibilis.

442. *Attentio interna est triplex: ad verba, ad sensum, & ad Deum.* Dicitur *ad verba*: hoc est ad verba materialiter. *Ad sensum*: hoc est ad significa-

tionem grammaticalem verborum, aut ad significationem spirituales, & mysticam, seu ad spiritum verborum. *Ad Deum*, quatenus per recitationem officii intendimus Deum colere, eique vacare.

443. Non est necessaria attentio ad sensum grammaticalem, aliàs rudes, & Moniales non satisfacerent. Nec ad sensum spirituales, quia non est oratio mentalis, ut in num. 434. Est autem necessaria attentio ad Deum, ut in cit. num. quia est oratio; (ad differentiam auditionis sacri die festo, quia in ea non præcipitur oratio, sed assistentia modo humano,) & ad verba materialia; quia est oratio vocalis.

444. Satisfacis, si attendas, quantum moraliter potes, quamvis ob socii, aut chori culpam, nihil ex illis percipias; quia per societatem, & tuam attentionem moraliter facis orationem socii tibi communem. Tamb.

Quod esse verum, etiam si sis surdus, & inde alterius chori partem audire non valeas, docet Leander part. 6. tract. 8. disp. 6. quest. 40. cum Vaschal. & aliis; quia ex una parte ad impossibile nemo tenetur, ex alia, quod recitatur in choro, est oratio totius chori, adeoque etiam ejus, qui non audit, non valet, dummodo choro assistat, & attendat. Menda vult, quod surdus teneatur repetere, verb. Hora, n. 33.

445. Qui in Choro occupatur in libris hinc inde mutandis, aut in preparando thure, satisfaciunt, licet aliquot versiculos omittant, dum ad illos attendant. Commun.

446. In Ecclesiis, ubi est Religiosa notabilis Sancti, puta caput, brachium, crux, aut ea corporis pars, in qua præcipue passus fuit, potest de eo sub ritu duplici recitari.

447. Advenæ, & itinerantes possunt, sed non tenentur se conformare officio loci. Tamb. tom. 1. de Horis, cap. 5. §. 2. num. 39. Mendo, & alii, juxta dicta num. 163. quia substantia officii est de lege communi, quod autem recitari debeat de tali, vel tali Sancto, solet esse de lege locali. Unde in loco, ubi es advena, potes recitare officium loci, aut tuæ Ecclesiæ. Consultius tamen puto, ut ita te geras, quod idem officium bis non recites. Hoc dico in recitatione privata; Missa enim, & hora in Choro sunt dicenda de Sancto loci; quia sunt publicæ, & tunc consultius est, imò oportet, ut reliquas horas, quæ privatim tibi recitandæ manent, recites de Sancto loci, ut sic te conformem reddas toti officio diei.

448. Si recitasti de uno Sancto pro alio involuntariè, cum advertas, non tenens repetere. Quod si quaeras, an tenearis de eo recitare prima die non impedita? Utraque pars est probabilis; affirmativa, quia Sanctus habet jus eo anno, ut de ipso recitetur: negativa, quia onus officii est alligatum diei, & aliàs ordo Kalendarii perturbatur.

449. Si recitasti ex errore Matutinum, & Laudes de uno Sancto, detecto errore, religiosius est, si repetas: at non obligaris, quia quoad eam partem tributum solvisti Deo per æquivalentiam; nec potest

præ-

præsumi, Ecclesiam velle duo officia ab eo, qui sine culpa recitavit. Debes tamen prosequi reliquum de Sancto diei, quia error est corrigendus, non continuandus.

450. Qui dubitat, ob evagationem mentis, an aliquem psalmum, vel anaphoram omiserit, potest præsumere se dixisse, cum non soleat tam faciliter prætermitti. Tunc quia id esset scrupulorum momentum. Hinc si incepisti Nonam, v. gr. cum attentione, modo reperiaris in ultimo psalmo, & dubites, an recitaveris medium; sufficientem habes conjecturam, quod recitaveris, Gobat.

451. Inversio horarum, aut interruptio sine rationabili causa non potest excusari a vesiali, at non peccas, si matutinum à laudibus per noctem dividas.

452. Mutatio officii sine causa, ut si debens recitare de feria, recites de Sancto, si fiat raro, bis, aut ter, erit venialis; quia servatur præceptum quoad substantiam officii, & defectus, qui habetur in modo, est levis. Gravis tamen est, si fiat sæpè. Aut si debens recitare de feria, aut de Sancto novem lectionum, recites de Resurrectione, etiam semel; quia est omisio, & mutatio notabilis. Vide in pag. 3. Prop. 34. ab Alex. VII. damn.

453. Occupatus per duodecim horas diei non proinde est liber à recitatione officii, sed debet attendi qualitas occupationis; unde si fueris occupatus assistendo tuo Prælo, ad illum negotiationes deferendo, &c. quæ sine notabili labore, aut attentione sunt, non excusaris. E contra, si fueris occupatus studio, computatione, scriptura, &c. quæ caput dolore plenum, aut caliginosum relinquunt, excusaberis, etiam si per decem, aut horas octo occupationi vacaveris.

454. Si ex causa recitare non valeas majorem partem officii, puta matutinum, & laudes, potes autem reliquam, teneris ad illam; sicut, qui non potest restituere centum, potest tamen decem, teneri ad decem. Et qui non potest jejunare totam quadragesimam, potest tamen duos dies, teneri ad illos. Ratio est, quia præceptum de recitando Divino Officio est de materia dividua. Et dictum illud, quod *major pars trahit ad se minorem*, quo nonnulli oppositum doceant, non est ad rem; quia est desumptum, ex cap. 1. de iis, quæ sunt à majori, qui textus loquitur de Canonicis dantibus suffragium, & statuit standum esse pro majori parte suffragiorum.

455. Materia præcepti alia est dividua, alia individua: dividua est illa, quæ habet plures partes, ad quarum singulas præceptum obligat: ut præceptum jejunandi in quadragesima, quæ continet plures dies, in quorum singulis scorsim præceptum obligat: similiter, & præceptum recitandi officium quolibet die. Individua est illa, quæ, vel non habet plures partes, vel si habet, præceptum non obligat ad singulas scorsim; sed ad omnes conjunctim; ut præceptum confessionis; quæ continet tres partes; nempe cordis contritionem, oris confessionem, & operis satisfactionem, quas præcipit non scorsim, sed conjunctim

ad unum Sacramentum conficiendum. Præceptum recitandi Divinum Officium est de materia dividua, ut declaravit Innoc. XI. damnando Prop. 54. in pag. 5. Vide etiam Propos. 35. ab Alex. VII. damn. pag. 3. Vide num. 411.

456. Agrotus non valens recitare matutinum, & laudes, dubitans, an possit reliquas horas, non teneri ad illas; quia præceptum de recitando officium, non obligat cum periculo gravis detrimenti, aut salutis.

457. Infirmitas excusans, non sufficit, si sit levis; nec requiritur, quod sit gravissima, sed sufficit, si sit gravis: & quidem in dubio dictum medici, aut experti infirmum legitimum, sicut, & Superiorem dispensare posse, non est dubium.

458. Luceus, & qui oculis laborat, si timet legendo visum paulatim deperdere, non obligatur ad officium legendum. Ipse tamen, sicut, & cæcus tenetur recitare partem illam, quam memoriter scire sequitur, ex num. 454.

459. In privata recitatione matutinum, & laudes ex jam præscripta consuetudine licet recitari possunt duabus horis post meridiem diei præcedentis usque ad unam circiter horam post ortum Solis diei sequentis. Prima, Tertia, Sexta, & Nona ab aurora usque ad meridiem: Vesperæ, & Completorium à meridie usque ad semi horam circiter post Solis occasum. Com.

460. Si autem intra eundem diem recitentur eo intervallo, quod intercedit inter medium noctis præcedentis, & medium noctis sequentis, quod præceptum durat, non in suis horis, ut supra, est peccatum veniale, & nullum, aliqua existente causa. Causa ex Diana in Summa, esse potest major devotio, aut periculum supervenientis occupationis; vel in studioso, quia tempus illud vespertinum est ineptum studii.

461. Qui incipit recitare officium diei presentis media hora ante mediam noctem diei sequentis, tenetur recitare quantum potest per eam mediam horam juxta dicta à num. 454. (nisi somno, aut vaporibus mens sit ita occupata, ut sit redditus impotens) quia adhuc præceptum durat. Data autem media nocte, consultus est, & melius, si prosequatur; sed ad id non teneri, nec satisfacit; quia tunc cessat præceptum, quod quidem est ita affluxum diei, ut eo elapso adimpleri non possit. Unde solum peccavit in causa, si voluntariè, & sine legitima causa se reduxit ad eam horam, juxta dicenda de auditione Missæ, & jejuniis.

OFFICIUM DEFUNCTORUM, & Virginis.

462. **P**salmi Penitentiales, & Graduales non obligant etiam in Choro; quia S. Pius V. per Bullam: *Quod à Nobis 1568.* pro utentibus Breviario Romano ab ipso tradito abstulit obligationem, & concessit Indulgentiam centum dierum recitantis Officium Defunctorum, & Virginis; quinquaginta autem recitantis Psalmos Penitentiales, &

& Graduales diebus à Rubricis præscriptis. Reliquos vero, qui non utuntur Breviario Romano, uti sunt Patres Ordinis Prædicatorum, Carmelitarum, &c. Pius V. reliquit propriis consuetudinibus.

463. In Ordine Prædicatorum consuetudo non obligat sub culpa, ut recitè docet, & probat Donatus tom. 3. tr. 18. quæst. 48.

464. Moniales S. Clare tenentur, quoad Divinum Officium ritui Fratrum Minorum se conformare, ac proinde non tenentur ad Officium Defunctorum, &c. nisi temporibus ex Ordinario Romano statutis; quia tunc solum Fratres Minores tenentur; idque neque sub culpa, ut dictum est, excepto die Defunctorum. Urbani. IV. in 2. Regula, & clarius Leo X. 29. Martii 1515. apud Bullar. Rodr. pag. 330. Bulla 46. Cum sic Nobis.

465. Officium autem Defunctorum die animarum; Litanis Rogationum, & D. Marci obligant sub mortali eos, qui utuntur Breviario Romano, ita ut teneantur recitare privatim, qui Choro desunt, & Processioni; & si Beneficiati, teneantur ad restitutionem fructuum pro rata; quia sunt pars officii diei. Donatus cit. quæst. 40. & 47. cum communiore. Quamvis plures cum Pelliz. de Monial. cap. 6. num. 19. teneant, Litanias non obligare.

466. Qui vero non utuntur Breviario Romano stare debent consuetudini suarum Ecclesiarum.

467. In Ordine Prædicatorum à viris doctis ejusdem audio, consuetudinem pariter ad Litanias non obligare.

QUÆRES I:

468. An Moniales S. P. Dominici teneantur sub mortali, ad Officium Defunctorum semel in hebdomada recitandum?

Videtur, quod teneantur; quia Fratres Prædicatorum tenentur; & ipsæ ad eorum ritum se obligaverunt.

469. Respondeo, non teneri ad illud sub culpa. Ratio est, quia præceptum non est præsumendum, sed debet certè constare, ut in num. 43. & 176. In casu nedum non constat, sed evidenter constat, non adesse pro Monialibus.

Quia Moniales se obligaverunt ad Officium Divinum, & suffragia, quæ exprinuntur in Regula; in Regula autem nulla fit mentio de recensito Officio Defunctorum semel in hebdomada recitando, ut constat ex primo, & tertio Capitulo, in quibus agitur de Officio Divino, & suffragiis. Unde ad Ritum tenentur, qui est accessorius Officio ordinario in regula præscripto.

470. Corroboratur: quia Moniales se obligaverunt, & obligant ad Regulam, seu constitutiones Regulæ, minime ad statuta Capitulorum generalium, Regulam namque profitentur, non statuta; Officium autem Defunctorum non est de Regula; sed de statuto Capitulo Generalis de anno 1551.

471. Quod statutum nullo pacto potest Moniales ligare. 1. Ob rationem allatam. 2. Quia etiam lo-

quendo de privilegiis, Moniales communicant cum Religiosis viris ejusdem Ordinis solum in favorabilibus, minime in odiosis. Donatus tom. 1. part. 1. tr. 6. quæst. 3. Et in re nostra agitur non de privilegiis, sed de odiosis, nempe de opere peccati mortalis. 3. Quia statutum est præcisè editum pro Fratribus. Constat tam ex verbis, quam ex fine, & causa motiva.

472. Ex verbis, quæ in dist. 1. de Officio Ecclesiæ, cap. 1. fol. 14. col. 3. in fine, apud Donatum tom. 3. tract. 18. quæst. 47. n. 2. sunt: *Item declaramus, quod Fratres tenentur ex præcepto, semel in hebdomada totum Officium Defunctorum dicere cum dici debeat in Ecclesia, omni antiqua consuetudine rationaliter prætermissa.* Ubi per ly *Fratres* statutum est restrictum ad fratres; quod, si odia sint restringenda, quomodo poterit dilatari ad Sorores?

473. Ex fine, & causa motiva. Finis enim fuit, ut sic Fratres satisfacerent justitiæ, & charitati pro animabus benefactorum ex elemosynas, & bona fratribus relicta, de quibus vivunt, quod fuit causa motiva: qui finis, & causa non habet locum in Monialibus, quæ vivunt minime ex elemosynis à benefactoribus relictis, sed ex propriis dotibus.

Statutum igitur præcisè Fratres ligat, ut teneantur sub mortali Officium Defunctorum semel in hebdomada recitare privatim, si Choro desint; minime Moniales.

474. Firmatur discussa doctrina, & historia. Doctrinam præbet doctissimus Donatus, super controversiis Regularium peritissimus loco cit. Officium mortuorum videtur institutum indeterminatè pro omnibus benefactoribus, qui non determinant sibi Amiversarium: unde videntur teneri ad illud omnes, qui bona illius Ecclesiæ participant. Hoc idem docet S. Thomas in quod. 6. art. 10. &c. Semel in hebdomada, aut singulis mensibus; diciturque ex eo quod hujusmodi Clericus accipit bona, quæ fuerunt defunctorum; ergo titulo justitiæ tenetur in spiritualibus compensare, &c. ac proinde tenetur pro eis Officium Defunctorum dicere. Secus autem dicendum, &c. si Clericus absens est à sua Ecclesia, & non sit particeps distributionum quotidianarum, &c. Ergo de mente D. Thome tota obligatio recitandi Officium Defunctorum emanat ex acceptatione fructuum beneficiorum, qui quidem proveniunt ex bonis prædicatorum, &c.

475. Hinc in Ordine Prædicatorum, dist. 1. &c. adest præceptum recitandi Officium Defunctorum, &c. quo fit, ut omnes Religiosi Clerici teneantur illud sub mortali semel in septimana publice in Choro recitare, vel privatim, si fuerint impediti, Choro interesse, & licet ibi. Item declaramus, &c. ubi prosequitur verba statuti, ut in num. 472.

476. En igitur finem, & causam motivam, unde in Ordine Prædicatorum emanavit præmissum onus Officii Defunctorum. Et quia ingeniosus Donatus percepit, ea non habere locum in Monialibus; præcisè Fratres, & in specie Religiosos Clericos studiosè expressit, non Moniales, quas alias Author tante peritice non siluisset.

477. Historiam tradunt Constitutiones ipsæ Regulæ Ordinis Prædicatorum ex editione Barcinonensi anni 1620. dist. 1. cap. 1. de Officio Ecclesiæ, fol. mihi 14. Et clarius habetur in traductione eandem de latina lingua in vulgarem, edita Panormi, anno 1595. ut sequitur:

478. Ob motivum, & finem num. 474. relativum ex pervertito tempore in Ordine Prædicatorum recitari solebat in Choro nocturnus unus Officii Defunctorum, quem soli Ministræ Altaris dicebant, & Sacerdos ille, qui erat designatus ad Missam pro defunctis canendam, minime alii Fratres. Quapropter Capitulum generale Salmanticense de anno 1551. providere volens timoratorum scrupulis, cum confirmatione, & autoritate Apostolica statuit, ut sequitur:

479. *Absolvimus tam Chorum, quam Ministros Altaris ab obligatione recitandi vigiliis trium lectionum pro mortuis, prout habentis observantiam est. Et in recompensationem, pro debito justitiæ, & charitatis, ordinamus, & ita servari volumus, ut nullis festis, aut octavis etiam solemnibus obstantibus (præter octavas Pasche, & Pentecostes) totum officium pro ipsis defunctis cum novem lectionibus qualiter hebdomada semel ab omnibus, & singulis Fratribus tam in Choro, quam extra existens persolvatur. Et in mane sequenti pro ipsis una Missa de Requiem canetur, si non sit dies multum sollemnis, &c. Et hoc inviolabiliter in omnibus Conventibus nostri Ordinis observetur, super quo tam Prælatorum, quam Cantorum conscientias oneramus, &c. Ad que omnes, & singuli veneantur, etiam Magistri, & actuales lectores, suis dispensationibus non obstantibus.*

480. Hæc est historia, & forma statuti, ac præcepti: Ubi constat præcisè, & semper exprimi Fratres nunquam sorores.

Insuper Officium Defunctorum semel in hebdomada recitandum fuit subrogatum loco nocturni, & Missæ; unde sicut certum est, quod nocturnus, & Missa non obligabat Sorores, cum non sint Ministræ Altaris, sed solos fratres Ministræ Altaris: *Donatus cit. num. 3.* ita nec Officium semel in hebdomada recitandum obligare eas potest; nam in favorabilibus subrogatum *fortitur naturam ejus, cui subrogatur:* Exclusio ab onere est favorabilis, adeoque si Sorores erant exclusæ à priori onere, sunt etiam exclusæ à posteriori, subrogato loco prioris.

481. Item in præcepto Officii includitur onus celebrandi, & cantandi Missam die sequenti, quod non afficit Sorores, ita nec onus Officii.

482. Denique commutatio nocturni in totum Officium fuit facta in recompensationem, pro debito justitiæ, ut in num. 479. quod debitum justitiæ in Fratribus locum habet, qui ex elemosynis, & donis à benefactoribus legatis vivunt juxta dicta num. 474. minime in Sororibus, quæ vivunt, ex propriis dotibus.

483. Non adducas pro obligatione consuetudinem. Quia non est constans; nam si meæ experien-

tia fidem adhibere velis, pro certo habeo, plurimum annorum experimento nullam recensitū Ordinis Monialium obligationem tanquam certam tenere, sed alias eas non adesse certò putantes; alias verò scrupulizantes, dubitantes, & inde confusentes: an pro ipsis extet præceptum sub mortali ad id obligans, vel non?

484. Cæterum consuetudine (si quæ sit) gratis data, nulla obligatio sequitur. Consuetudo enim ex num. 239. potest esse duplex, una præter legem, quæ ipsa obligationem inducit, & ad hanc requiritur, quod sit introducta animo se obligandi, ut in num. 140. Alia secundum legem, quæ non ipsa obligationem inducit, sed supponit præceptum, quod obligationem inducit, & ipsa est solum observantia præcepti; adeoque si præceptum cadat, cadit etiam obligatio, consuetudine non obstante.

485. Consuetudo in re nostra (si quæ extat) non est, quod Moniales credant, se esse obligatas ex consuetudine, sed ex præcepto obligante Fratres ad mortale; unde est consuetudo secundi, non primi generis cum igitur sit luce clarius probatum, præmissum præceptum non habere locum, sed cadere pro Monialibus, dicendum est obligationem recitandi semel in hebdomada Officium Defunctorum (consuetudine non obstante) non habere locum, sed cadere pro Monialibus.

486. Confirmatur; quia consuetudo (si quæ adest) non fuit à Monialibus introducta animo ei se obligandi, sed supposito ex simplicitate, & errore præcepto; unde non erit consuetudo imponens, sed supponens obligationem ex præcepto, quod cum revera non extet, obligatio non extat. Et hæc est una ex rationibus, qua, non obstante consuetudine, excusantur ab obligatione abstinendi à lactiniis, diebus Sabbati, mulieres, & simplices falso putantes ad id habere præceptum. Imò Doctores communiter docent, eas esse monendas, ne peccent ex conscientia erronea.

487. Demum meam resolutionem claram reddit Ordo ipse, qui jussu Reverendissimorum PP. Seraphini Sicci, & Vicentii Bandelli, Generalium Magistrorum, Constitutiones Regule, quæ observari debent, emendatas, & in unum collectas, Barcinone, anno 1620. impressas, publicavit. Ubi primo loco apponitur *Constitutiones Fratrum Ordinis Prædicatorum cum declarationibus.* In quibus declarationibus dist. 1. super cap. 1. de Officio Ecclesiæ, lit. E. apponitur præceptum sub mortali obligans expressè Fratres ad recitandum Officium Defunctorum, uti supra, nullam mentionem faciendo de Sororibus. Postea secundo loco apponuntur Constitutiones Sororum Ordinis Prædicatorum, in quibus nullum profusum fit verbum de relato Defunctorum Officio, ut in num. 471.

488. Quia autem mea mens est, Sacras Moniales solum à peccato, & scrupulis liberare, eas enixe hortor, ut nedum semel, sed pluribus in hebdomada

pro

pro Sanctis animabus Purgatorii Officium recitent Defunctorum.

QUÆRES II:

489. *An Moniales teneantur extra Chorum recitare Officium Defunctorum, quod titulo justitiæ, puta legati, teneantur pro benefactoribus recitare in Choro?*

Resp. non teneri, nisi pro ipsis extet speciale præceptum id exprimens, uti in Ordine Prædicatorum adest pro fratribus; de quo supra num. 479. *Pelliz. de Monial. cap. 6. num. 19.* Quia obligatio illa non afficit singulas Moniales, ut singulas; afficit enim Monasterium, adeoque afficit illas, ut faciunt unum corpus morale, quod est Monasterium; quapropter, quia cum recitatur Officium in Choro, quamvis plures desint, verè dicitur Officium à Monasterio recitatum, jam est oneri satisfactum. Accedit praxis communis, ita namque sine scrupulo observatum videmus.

BENEFICIATI.

490. **E**tiam in minoribus, tenentur sub mortali ad horas, nec satisfaciunt suæ obligationi, si studio litterarum vacantes per alium recitent; quia est obligatio personalis; nam S. Pius V. ait, eum, qui non recitat suo tempore, non facere fructus suos. *Vide in pag. 2. Prop. 21. ab Alex. VII. damn.*

Non tenetur ante diem possessionis, etiamsi sit provifus, nec si possessio sit litigiosa, sed donec sit pacifica, nisi fit constitutus in sacris.

491. Si sint in sacris, peccant omitendo horas duplici peccato, contra justitiam, & Religionem, in confessione exprimendo; quia ex vi beneficii tenentur ratione contractus cum Ecclesia, à qua beneficium datur ob officium, *cap. fin. dist. 92. cap. fin. de Rescript. in 6. & S. Pius V. Motu proprio Const. incip. Ex proximo Lateran. 1575.*

492. Hinc Beneficiati omitendo tenentur ad restitutionem in conscientia, etiam ante Sententiam Judicis. *Vide in pag. 2. Prop. 20. ab Alex. VII. damn.* Onus autem restitutionis non oritur, nisi ex justitia commutativa læsa. *Vide num. 514. 512.*

493. Qui plura beneficia pingua possidet, non tenetur ad plura officia, sed satisfacit uno, sicut concurrentibus eodem die pluribus festis satisfaciunt fideles uni Missæ assiltendo; quia pia Mater Ecclesia vult multiplicare titulos, non satisfactiones.

494. Obligatus ad horas ex beneficio, si eas culpabiliter omitat primis sex mensibus post acquisitam possessionem, peccat solum mortaliter: iis elapsis, ultra mortale tenetur ad restitutionem fructuum pro rata omissionis; ita ut pro toto officio teneatur restituere fructus omnes illius diei, pro matutino, aut reliquis horis mediam partem, pro una ex horis sextant partem. *Ex Conc. Lat. ex Pio V. cit. num. 262.*

495. Cæterum, qui ex beneficio habet alia onera præter recitationem officii, ut est Episcopus, &c. omitendo, solum tenetur restituere partem fructuum

correspondentem oneri horarum, nempe tertiam, vel quartam partem. In Hispania praxis est de quinta parte. *Gobat. tom. 1. tract. 5. num. 587.*

496. Restitutio facienda est fabricæ beneficii, vel pauperibus, etiam ipsi beneficiato, si est pauper; per Busemb. Item applicari potest ad meliorandum domum, & prædia beneficii, quæ etiam veniunt nomine fabricæ beneficii.

497. Restitutio non potest suppleri per elemosynas à beneficiario de fructibus beneficii antea factas ratione eujusdam anticipatæ solutionis; quia nec solutio antecedit debitum ex culpa, nec pena delictum; potest autem suppleri per elemosynas factas post omissionem horarum, quamvis non isto intuitu, ob virtutem intentionem, qua dans elemosynam satisfacere intendit obligationibus, quas suis peccatis contraxit. *Vide in pag. 3. Prop. 33. ab Alex. VII. damn.* Item potest obtineri condonatio restitutionis per recursum ad Sacram Pœnitentiarum.

498. Si beneficium sit tenue, puta, si ex eo non percipias tertiam partem ad mediocrem, & honestam sui sustentationem requiritam, qua alii Clerici similis conditionis, & loci communiter uti solent, teneri te sub mortali ad horas, docet communior opinio. Non teneri, sed sufficere, si ex gratitudine ores pro benefactore, probabile putat Tamburinum Diana.

499. Si verò plura beneficia tenuia habeas ad tertiam partem tuæ sustentationis sufficientiam, teneris ad horas; quia notabilem sustentationem ab Ecclesia recipis.

500. Illud est beneficium, vel patrimonium ad honestatam sustentationem sufficientem, ex Trident. *sess. 12. cap. 2.* quod ab Episcopis in suis respectivè locis præscribitur. In Synodo Panormitana de anno 1629. & 1679. p. 75. num. 97. declaratur, debere esse Panormi scutorum 60. in Diocesi verò ad minus scutorum 40. *Vide tom. 3. n. 50. & 68.*

501. Præstimoniam, videlicet portiones deductæ ex beneficiorum redditibus, quæ adolefcentibus assignari solent, ut sustententur in studiis, & inde possint Ecclesiæ deservire, inter beneficia, saltem quoad effectum recitandi horas à S. Pio V. comprehendunt, si dentur in titulum perpetuum, & annexum habeant aliquod spirituale obsequium, quod per laicum exerceri non possit; Sunt autem beneficia simplicia alia beneficia non impediunt: at non sunt beneficia, nec ad horas obligant, si in temporali obsequio consistant.

502. Beneficium namque est illud, quod confertur à Prælate persona Ecclesiastica ad Officium Ecclesiasticum exercendum. Et propriè definitur: *Jus perpetuum percipiendi redditus ex bonis Ecclesiasticis, propter aliquod Officium spirituale, auctoritate Ecclesiæ infirmitur.* Unde differt à Patrimonio, quod est jus percipiendi redditus in bonis laicalibus, puta paternis, maternis, &c. Hinc non tenentur ad horas, qui habent Capellaniam non sacram, quæ videlicet, sine auctoritate Episcopi

G

pi-

pi à laicis solet conferri; quia licet hæc fructus afferat, non est verè beneficium.

503. Non tenetur Vicarius Beneficii, aut Coadjutor cum futura successione, etiam si gaudeat stipendio sui laboris, vel aliqua beneficii portione; quia ille non est beneficiarius, sed eius substitutus: & ille non est beneficiarius, fed erit.

504. Qui verò habet Capellaniam sacram, quæ collativa vocatur, quatenus Episcopi autoritate confertur, tenetur ad officium; quia hæc est verè beneficium. Idem dic de habentibus beneficia manualia, ad nuntum videlicet superioris amovibilia. Ita & de habentibus beneficium in commendam, videlicet in administrationem, sive in perpetuum, sive ad tempus; quia est verè beneficium.

505. Intrusum, qui nulliter beneficium obtinuit, quia simoniace, cum excommunicatione, &c. eximunt Sanchez, & Castrop. Comprehendunt in obligatione officii Bonac. & alii. Ratio 1. opinionis, quia hic nec habet titulum beneficii, nec fructus facit suos, sed tenetur illud relinquere, hos restituere.

506. Qui solo titulo ordinis, aut alio, qui non sit beneficii, seu capellanæ collativæ tenetur ad horas, non tenetur restituere; quia non percipit fructus ob onus officii. Nec qui est obligatus ad horas titulo beneficii tenetur restituere, si horas omisit ex invincibili ignorantia, bona fide, oblivione, iusto impedimento, aut ex alia causa sine culpa, quia non debetur in conscientia pœna, ubi non est culpa.

507. Qui casu aliquo accidentali fructus non percipit, puta ob anni sterilitatem, vel quia fores depopulati sunt. Item qui fructus pro pensione solvit, tenetur ad horas; quia voluntarie onus suscepit. *Mendo num. 39.*

508. Pensionarius non tenetur ad horas; quia pensio non est beneficium; sed jus percipiendi fructus ab eo, qui habet beneficium. Si verò pensionem percipiat ut Clericus, videlicet non ob seculari obsequium, sed titulo clericali, & spirituali, tenetur non ad officium magnum, sed ad parvum B. Mariæ, sub onere restitutionis fructuum illius diei, ex *Const. S. Pii V.* Si autem ex titulo v. gr. Ordinis sit obligatus ad officium magnum, non tenetur ad parvum B. Virginis, sed satisfacit per solum magnum, quia non præsumitur, quod Pontifex voluerit illum alio gravare onere, sed solum, quod Clericus pensionarius non sit liber ab orando.

509. Tunc dicitur habere pensionem, ut Clericus, quando, ut illam habeat, necessariò requiritur, ut sit initiatus prima tonsura. Potest autem pensio dari Clerico, aut Religioso, non titulo clericali, sed alio titulo, sicut, & laico, v. gr. ob merita, senectutem, inopiam, &c. tunc non obligat ad Officium Virginis; quia non datur illi ut Clerico.

510. Cardinalis tenetur ad horas statim ac scit se esse nominatum à Papa. *Mendo cit. num. 43.* quia est Caput illius Ecclesiæ, cuius habet titulum; unde sicut Abbates, Priores, Decani, & similes, qui sunt

Capita Ecclesiarum eo solo titulo tenentur ad horas, ita ille. Tum quia Cardinalatus est beneficium majus habens titulum Ecclesiæ, insuper fructus, & redditus.

DE DISTRIBUTIONIBUS

FUË agitur Leander *part. 6. tract. 8. disp. 6. ex quo,*

511. Non potest quis ad Canonicatum promoveri, nisi intra annum valeat Ordine sacro insigniri. *Vide tom. 3. num. 106.*

512. Canonici, & Præbendati distributiones lucratur correspondentes horis, quibus assunt. Quando sine legitima causa Choro desunt, illas amittunt, & si accipiunt, restituere tenentur. Quæ sunt aliis, qui interfuerunt, dividenda. *Vide n. 465.*

513. Conceditur à *Trid. sess. 24. de Ref. cap. 12.* ut absque alia causa, quam levaminis, possint à Choro per tres menses abesse, qui tres menses possunt esse continui, vel interrupti ad libitum, dummodo computentur cum respectu ad totum annum. Quo tempore possunt lucrari fructus Canonicatu annexos, minimè distributiones, quia ista Chori assistentiam exposcunt *S. Congr. Con. apud Leandrum p. 6. tr. 8. disp. 6. q. 156. Qui absentes sunt recreationis causa, non lucrantur nisi fructus Præbendarum, non autem distributiones quotidianas, sive sine antiqua, sive nove, ex cap. 3. sess. 21. & 22. quæ sunt distinctæ à Præbendis.*

514. Si ultra dictam tempus sine legitima causa à Choro desint, eos peccare mortaliter, nisi parvitas materia excuset, puta per integram horam, aut nisi raro, puta ter, aut quater in anno contingat, docet *Leander cit. q. 35. & seq.* quia ex jure Canonico de n. 440. adstringuntur ad assistentiam Chori sub pœna excommunicationis ferendæ, & depositionis.

A mortali autem eos excusant *Tamb. lib. 2. in Dec. cap. 5. s. 4. n. 7. & alii apud Leandrum cit. q. 33.* dummodo animam habeant cedendi distributionibus tempore absentia; & nisi defecerent in contempum, aut contra præceptum Superioris, vel si ex eorum defectu, omitteretur officium in Ecclesia, aut non diceretur cum solemnitate debita. Quia nullus adest, textus, ex quo mortalis obligatio colligatur. *Vide num. 176.* Cui accedit praxis multorum prudentium, qui nullum sibi scrupulum faciunt. Ita illi.

515. Si in Choro reperiantur duo, aut tres Canonici excusantur à canendo, minimè à recitando alta voce horas.

516. Si suam partem recitent, aut canant submissa voce, ut ab altero Choro non possint audiri, satisfaciunt præcepto officii, minimè servitio Chori, & consequenter non possunt distributiones lucrari. Quia *S. Pius V. Const. 135.* prohibet dari distributiones interessenti, fed non recitanti officium publicè, ut fideles ad devotionem excitare possit; talis est qui sumisse recitat.

517. Excipiuntur Ecclesiæ, ubi viget consuetudo; quod Canonici solum sint præsentēs, &

& non canant, nisi per Capellanos, & substitutos, uti sunt omnes fere Cathedralis Hispania; quia consuetudo potest derogare jus positivum. *Ut à num. 242.*

518. Si canant Musici, sufficit servitio Chori, & pro distributionibus assistentia personalis; etiam sine attentione, at non ad satisfaciendum officio.

519. Non possunt Canonici distributiones lucrari, si per alium Choro assistant, nisi ubi legitima consuetudo adsit. Si notabiliter confabulent, aut alias actiones attentioni externæ repugnant exercent.

520. Lucrari possunt, qui sunt impediti legitima causa, quæ est triplex: Morbus, corporalis necessitas aut evidens Ecclesiæ propriæ utilitas. *Ex cap. unic. de Cleric. non residendi. in 6.*

OB INFIRMITATEM

521. **L**ucratur infirmus, si infirmitas sit gravis, fed prudenter timeatur, quod ex accessu augeatur. Etiam si infirmitas sit contracta ex propria culpa. Qui podagra laborat. Et Senex septuagenarius.

Canonicus, post beneficium obtentum, coccus, potest abesse à Choro, & distributiones lucrari. *S. Congr. Conc. die 11. Augusti 1618. & 20. Julii 1629.* Idem docet de Surdo, Diana *part. 5. tr. 6. ref. 14.* contra Leandrum *part. 6. tr. 8. disp. 6. q. 49.* qui negat de Surdo, quia potest adesse Choro, & Declarationes Cong. loquuntur de cocco.

522. Infirmus non lucratur, si ante infirmitatem non erat solitus assistere Choro; quia tunc infirmitas non est causa non interessendi Choro, nam si illa non esset, adhuc non interesset. Hic autem, si in ipsa infirmitate, voluntate mutata, efficaciter proponeret assistere Choro, infirmitate cessante, tunc potest distributiones lucrari, quia jam infirmitas esset vera causa non interessendi.

OB CORPORALEM NECESSITATEM

523. **L**ucratur Canonicus, si justa corporali necessitate deest. Puta si grave damnum prudenter timeat in vita, honore, aut fortuna. Si debeat medicinam fumere: aut emittere sanguinem. Si valetudinaris iudicio Medici domi se continet, aut causa mutationis aeris ad salutem recuperandam aliò se transfert. Si somno oppressus, attendere, aut recitare non valeat; quia non est in culpa, & æquivaleret infirmo. Secus, si somno nullo pacto resistat, fed acquiescat. Qui tempore pestis grassantis aliò se confert. Qui nimis defatigatus à cautu, aliquantulum se eximit, ut spiritus assumat. Qui injustè detinetur in carcere. Secus, si iuste, & delictum sit probatum.

524. Injustè excommunicatus, & inde non assitens; secus, si iuste, etiam si absolutionem, petat, & iuste denegetur, quia *ex cap. Pastoralis, s. Verum, de Appellat.* iuste excommunicatus est ex vi juris ipso facto, & ante iudicium sententiam privatus, tam fructibus beneficii, quam distributionibus quotidianis.

Nisi alicubi adsit consuetudo lucrandi, uti dicitur esse in Hispania. *Vide n. 492.* lucratur autem, si absolutionem petenti injustè denegetur; quia tunc non est in culpa quoad absentiam à Choro.

525. Eadem pariter dicenda veniunt de Canonico, seu Præbendato suspensio à beneficio, vel interdictione à Divinis Officiis, si sit specialiter ipse interdictus. Lucratur verò, si interdictione sit speciale solius Ecclesiæ, & ipse causam non dederit interdictione; quia tunc absentia non est ei culpabilis. Si autem interdictione sit generale, privatur distributionibus, si desit, tam si causam dederit interdictione, quam si non; quia si causam dedit, est in culpa. Si causam non dedit, privatur, si desit; quia tunc potest, & tenetur assistere Choro; tunc namque celebrari possunt divina, servatis conditionibus, infra de interdictione generali adducendis.

526. Tempore autem cessationis à divinis non lucratur, etiam si ipse causam non dederit; quia in hac datur specialis prohibitio juris, quæ non datur in interdictione; nam *Greg. X. in cap. Si Canonici, s. Scituri, de Offic. Ordin. in 6. decrevit, quod qui causam dedit cessationi à divinis, debeat restituere Canonici omne interesse, quod amittunt ex omnia assistentia divinis officii.*

527. Non lucratur beneficiarius, si evadat irregularis, & desit; quia irregularitas non impedit celebrationem Officii Divini; nec inde assistentiam; unde non privatur distributionibus. Quod est verum, etiam si fuerit irregularis ante beneficii collationem; quia irregularitas illicita, non invalidat beneficii collationem. Diana, *Castrop. & alii contra Bonac. & alios,* qui volunt, quod invalidet, & consequenter privet.

528. Lucratur, si desit, tempore, quo polluta manet Ecclesia; quia non stat per ipsum.

OB EVIDENTEM ECCLESIAE PROPRIÆ UTILITATEM.

529. **U**tilitas esse debet gravis, certa, & propria Ecclesiæ; non sufficit levis, dubia, aut alterius Ecclesiæ. Sufficit, si sit Ecclesiæ universalis; quia utilitas communis est propria cuiusque. Unde Bonac. in nova editione, *dis. 2. de Horis;* assert Declarationem Cardinalium, quod, si quis Beneficiarius abire à propria Ecclesia ad impediendum, ne Beneficium illius Dioecesis onere tributorum gravetur, tunc possit distributiones Ecclesiæ suæ recipere. Hic applicanda sunt dicta num. 522.

530. Canonicus, qui suum comitatur Episcopum, aut ab eo mittitur ad visitanda suo nomine limina, lucratur; quia agit propriæ Ecclesiæ negotium, Pontificem instruendo de ejus statu. *Ex Const. 17. Sixti V.* Non sic Parochus, nisi visitatio intra bimestre periclitatur, quia *ex Decl. 5. Cong.* non potest Episcopus occupare Parochum ultra bimestre.

531. Lucratur, qui ad Concilium mittitur tanquam Theologus, Procurator, &c. Qui à suo Capitulo ad Principem, &c. legatus mittitur. Qui tempo-

re officii de mandato Capituli in computis, & rationibus Ecclesiæ faciendis, sumendis, &c. occupatur. Canonicus, qui, Sede vacante, est electus Vicarius Capituli; & inde defuit; quia utilis est Ecclesiæ, quod occupetur unus Capituli, quàm totum Capitulum. Secus, si sit electus Vicarius Episcopi; quia hic Episcopo non Ecclesiæ servit, & ideo fructus percipere potest, non distributiones.

532. Lucratur Archidiaconus visitans Ecclesiam, jura, aut redditus suæ præbendæ; quia tunc servit in re utili Ecclesiæ.

533. Non lucratur, qui abest causa voti adimplendi. Qui tempore divinatorum officiorum detinetur sua peccata confitendo, ex sua devotione Missam celebrando, nisi ei faveat consuetudo; quia abest in sui utilitatem, lucratur verò, qui tunc celebrat de mandato superioris in Ecclesiæ servitium.

534. Penitentiarius ad Confessiones deputatus lucratur, tam distributiones Chori, quàm alias, quæ extra Chorum lucrari solent; puta ob litanias, processiones, &c. dummodo in Ecclesiâ assilant audiens, aut paratus Confessiones audire. *Trid. sess. 24. de Ref. cap. 8.* quia tunc censetur præsens in Choro.

535. Canonici Magistrals, aut Lectoralis non lucratur distributiones correspondentes diebus, quibus concionem, aut lectionem componit; quia ex *Decl. S. Cong.* tunc non dicitur abesse in servitium propriæ Ecclesiæ, nisi remoretur. Lucratur verò ex gratia distributiones correspondentes non solum horis, quibus legit, aut concionatur, sed omnibus horis illius diei; quia exercet actionem magis laboriosam, quam alii præbendati, & quæ majorem præparationem expolit. *Decl. S. Cong. Conc. apud Garciam.* Non extenditur tamen hæc gratia ad horam Matutini diei sequentis, quæ præcedenti die post Vesperas recitari solet. *Ex Decl. Cong. apud Garciam, & Leandrum cit. quæst. 120.*

536. Canonici, qui simul curam animarum habet in alia Ecclesiâ intra, aut extra Civitatem, sed intra Dioccesim, tunc pro tempore, quo in curata Ecclesiâ resederit, actu sacramenta ministrans, aut alia, quæ ad eum curam spectant, exercens, distributiones Ecclesiæ Cathedralis, aut Collegiæ lucratur; quia habetur tamquam ibi præsens, & abfens. *Ex Trid. sess. 22. de Ref. cap. 3.* Idem dicendum venit de Parocho.

537. Canonici Examinatores, aut ab Episcopo instituti administratores priorum locorum, Visitatores Ecclesiarum Diocesis, Vicarii foranei, Deputati Monasteriorum, &c. fructus lucratur, non distributiones; quia non sunt occupati servitio propriæ Ecclesiæ, sed Episcopi, aut Diocesis, nisi illis faveat consuetudo. Imò de Examinatoribus extat *Decl. S. Cong. Conc. apud Leandrum cit. quæst. 127.*

538. Canonici assistentes Episcopo solemniter in Cathedrali, aut in alia Ecclesiâ celebranti lucratur distributiones; secus, si private celebret; nisi adsit consuetudo.

539. Præbendati inservientes Episcopo in officiis Capellani, Secretarii, &c. percipiunt fructus præbendæ quia habentur pro præsentibus, minimè distributiones; quia non sunt occupati in utilitatem propriæ Ecclesiæ, sed Episcopi, *ex cap. De cetero, &c. Ad audientiam, de Cleric. non resid.* Inservientes pariter Pontifici acquirunt fructus, *ex cap. Cum dilectus, de Cleric. non resid.* sed non distributiones, nisi privilegium habeant.

540. Inservientes verò Legato Pontificis, Regi, Cardinali, &c. non solum non lucratur distributiones, sed neque fructus, si absentia à propria Ecclesiâ excedat tres menses. *Vide num. 513.*

541. Auditores Rotæ Romanæ acquirunt fructus, & distributiones suarum præbendarum in absentia, ex concessione *Clem. VII. per Bullam: Convenit 1525.* Item Inquisitores ex *Priv. Pauli III. & Pii V.* quod ad alios Ministros, puta Fiscales, Qualificatores, Consultores, &c. ad favorem fidei, extendunt *Castropal. & Trullene, apud Leandrum cit. q. 136.* nam causa fidei est communis. *Vide num. 529.* Gaudent hoc privilegio Inquisitores, loquendo de beneficiis simplicibus, dignitatibus, & præbendis, minimè de beneficiis Curatis, *ex Decl. S. Cong. apud Leandrum cit. quæst. 137.*

542. Collectores Generales Cameræ Apostolicæ, ejusdem officiales in absentia lucratur fructus, & distributiones, *ex priv. Sixti V. 8. Maii 1590.*

543. Docentes publicè in aliqua Universitate, aut studio generali Theologiam lucratur fructus in absentia à propria Ecclesiâ, *ex cap. finali de Magistris.* Minimè distributiones, ad differentiam Magistrals, aut Doctoralis docentis in propria Ecclesiâ, *ut in n. 535.* Idem, si legit publicè jus Canonicum; quia licet textus loquatur de Theologia, extenditur ad jus Canonicum, quoniam æquè prodest Ecclesiæ. Non sic jus Civile; hinc Canones studium juris Civilis Regularibus prohibent. Item lucratur fructus, licet non distributiones, si publicè Grammaticam doceant; colligitur, *ex cap. Quia nonnullis, de Magistris;* quia ad Theologiam, & jus Canonicum est necessaria.

544. Non sufficit, si legant in quolibet studio particulari, sed esse debet Universitas, seu studium generale, ad hunc finem à Pontifice, aut Supremo Principe creatum, *ex Decl. S. Cong. apud Leandrum cit. quæst. 144.*

545. Parochi, si legant, uti supra, Theologiam, aut jus Canonicum, lucratur fructus suorum beneficiorum, minimè, si Grammaticam doceant, *ex Decl. S. Cong. apud Leandrum cit. quæst. 143.*

546. Præbendati studentes fructus præbendarum lucratur, licet non distributiones, si student publicè Theologiæ, aut juri Canonico in Universitate, aut studio generali, uti supra, & ibi studentes majori parte anni commorentur, de licentia Ordinarii, *ex Decl. S. Cong. quia ad Ordinarium spectat examinare super ætate sufficienti, an divinus cultus ob*

ob eorum absentiam detrimentum patiat, & alia à jure requisita.

547. Aliter est dicendum de Parocho, nam *ex Trid. sess. 23. de Ref. cap. 2.* non permittitur Episcopis concedere licentiam Parochis, ut à propria Ecclesiâ abfint ultra bimestre, nisi ex gravi causa, qualis non est studium in Parocho. Cui accedit *Decl. S. Cong. Conc. 22. Febr. 1590.* que censuit, Parochi *causa studiorum non esse dandam licentiam; cum hodie per Concilium non admittantur, nisi qui per concursum magis idonei fuerint judicati.*

Præmissam licentiam concedere potest Episcopus Præbendatis, & beneficiatis non Curatis, non nisi ad quinquennium, *ex cap. fin. de Magistris.* At cum extendere posse ad septennium, tenet *Leander cit. q. 153.* ex alio posteriori, *cap. Cum ex eo, de Elect. in 6.*

548. Si beneficium constat ex solis distributionibus quotidianis, abfentes ratione studii eas lucratur omnes, dempta tertia parte, quia tunc distributiones illæ succedunt loco fructuum, *ex Decl. S. Cong. Conc. apud Leandrum cit. q. 154.*

549. Denique Episcopus dispensare non potest, ut Præbendatus, aut Beneficiarius, qui abest recreationis causa, distributiones percipiat; quia talis perceptio est prohibita à *Trident. sess. 24. de Reform. cap. 12.*

De Horis Canonicis, Beneficiatis, & Distributionibus agunt *Mastricus disp. 14. à num. 49. Diana p. 2. tr. 12. Joan. de la Cruz pag. 52. Bonac. tom. 1. pag. 586. Castrop. tom. 2. tr. 7. disp. 23. & 3. Bufem. lib. 4. cap. 2. disp. 2. Gobat. tom. 1. tr. 5. & maxime Leander tom. 6. tr. 8. Donatus tom. 3. tr. 18.*

CAPUT III.

DE SACRILEGIO.

550. **S**acrilegium est lesio, seu violatio rei sacræ. Res sacræ sunt ea omnia, quæ ad cultum divinum sunt destinata. Est triplex; personale, quo persona sacræ; locale, quo locus sacræ; & reale, quo aliæ res sacræ violantur.

PERSONA SACRA

551. **E**ST, que pro votum, aut ordinem sacrum est Deo specialiter dicata. Tribus modis lædi potest. 1. Per violentam manus injectionem. 2. Per usurpationem jurisdictionem, personas Ecclesiasticas ad iudicium seculari trahendo, vel iisdem vestigalia imponendo. 3. Per actionem veneram, five externam, five internam.

552. Probabile est, non esse opus in confessione aperire, an votum sit solemne, vel simplex, quia non differunt specie, sed accidentaliter secundum magis, & minus. Nec ad duplici titulo persona sit Sacra, quod scilicet sit Sacerdos, & Religiosus, quia moraliter est una numero malitia. Unde sufficit dicere: *Habui copulam cum habente votum castitatis.*

553. Religiosus, qui suis tactibus polluit sacularum, peccat contra castitatem, five propriam delectationem habeat, five non; quia voto adstrictus; qui abutitur suis membris ad actum venerem, peccat contra propriam castitatem, talis est, qui tactibus suarum manuum alium polluit: liquet de muliere voto ligata, quæ, si sit succuba fornicationis secularis, etiam sine propria delectatione, peccat contra propriam castitatem, quia abutitur membro suo ad actum venerem. *Vide num. 215.*

NOMINE LOCI SACRI,

554. **I**N ordine ad effectum refugii, non solum intelligitur Ecclesiâ cum suis capellis, sed etiam Sacristia, & totum Monasterium, imò, & totum Episcopi Palatium; quia sumus in favorabilibus. In ordine verò ad effectum sacrilegii in homicidio, mutilatione, humani se minis effusione, & furto, venit sola Ecclesiâ cum cæmeterio, minimè Sacristia, Monasterium, campanilia, & similia; quia sumus in odiosis. In ordine de num ad pollutionem, seu violationem venit locus ille, qui spectat ad corpus interius Ecclesiæ à recto interiori usque ad pavimentum, & à parte interiori portæ Ecclesiæ usque ad ultimam partem Aræ majoris, inclusis choro, capellis, & organo. *Vide à num. 568.*

555. Cæmeterium, quod est locus ab Ecclesiâ distinctus singulariter benedictus, & destinatus ad sepulturem fidelium, violatur, eo tamen violato, non violatur Ecclesiâ; unde sufficit, ut ipsum reconcietur; polluta autem Ecclesiâ, polluitur cæmeterium; quia principale non sequitur accessorium, sed è converso.

RES SACRÆ

556. **S**unt plures. 1. Sacramenta. 2. Vasa Sacra, Imagines, Reliquiæ Sanctorum, Scriptura Sacra, Sacræ Cæremoniæ. 3. Ornamenta Ecclesiæ, & Ministrorum ejus. 4. Bona temporalia Ecclesiastica in sustentationem Ecclesiæ, & ejus Ministrorum deputata. Adeoque, qui malè, & irreverenter contra ea se gerit, sacrilegium committit.

557. Hinc reale sacrilegium est Sacramenti susceptio, vel administratio in mortali, simonia, fractio sigilli sacramentalis, profanatio sacrorum vasorum, aut vestium, ut si quis calice in convivio utatur, aut ornamenta Altaris, & Sacerdotis in profanos usus applicet. Sermo autem est de iis, quæ consecrati, aut benedicti solent; nam adhibere ad nuptias, vel communem usum tapetia, candelabra, & similia, quæ mediâ sacro ministerio inserviunt, non est peccatum mortale, nisi fiat ex contemptu. Sacrilegium reale est suppletorium legatorum, vel jurium Ecclesiæ defraudatio. Peccatum contra votum est sacrilegium, quia res Deo destinata, violatur.

558. Sacrilegium non est peccare die festo, nisi fiat ex contemptu; quia tempus extrinsecè le habet ad actiones.